

РОЗВИТОК ВМІНЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Байдюк Л. М.

*викладач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у
початковій школі*

м. Умань, Черкаська обл., Україна

У Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті визначено головну мету, яка полягає в створенні умов для особистісного розвитку та творчої самореалізації кожного громадянина України, формуванні покоління, здатного навчатися впродовж усього життя, створювати та розвивати цінності громадянського суспільства тощо [1, с. 21].

Тому від сучасного навчального закладу вимагається запровадження нових підходів до навчання, які забезпечують розвиток у учнів необхідних компетенцій. Одним з таких підходів є формування під час навчання навичок критичного мислення, яке разом із фаховою і соціальною компетентністю забезпечує конкурентноздатність і мобільність освіченої людини на ринку праці, її готовність жити і працювати в умовах неперервних змін [1, с. 21–22].

Критичне мислення – це мислення вищого порядку, яке спирається на інформацію, усвідомлене сприйняття власної інтелектуальної діяльності та діяльності інших [2, с. 45].

Відповідно, формування навичок критичного мислення передбачає розвиток здатності учнів аналізувати навчальну інформацію з позиції логіки та особистісного підходу з метою використання отриманих результатів як до стандартних, так і нестандартних ситуацій і проблем, а також здатність ставити нові запитання, знаходити аргументи, приймати незалежні продумані рішення. Як свідчать дослідження, переважна більшість учнів шкіл не володіє такими логічними операціями, як аналіз, синтез, класифікація, узагальнення, порівняння [2, с. 45–46].

У навчальних закладах різних рівнів повинен відбутися перехід від механічного запам'ятовування інформації до її критичного осмислення. Щоб ця зміна відбулася педагогам варто розглядати нові концепції навчання які пов'язуватимуть набуття знань із критичним його осмисленням [2, с. 47]

Одним із важливих завдань вищого навчального закладу, як зазначено в Законі України «Про загальну середню освіту» (ст. 26), є формування особистості, яка вміє вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах. Поряд з тим, у педагогічній теорії не достатньо розроблено адекватних моделей і технологій, які спрямовані на формування критичного мислення та здатності вирішувати проблеми як складової професійної компетентності майбутніх педагогів.

З огляду на стрімкий розвиток суспільства протягом останніх десятиліть англійська мова набула статусу міжнародної мови. Вона стала невід'ємною частиною сучасної культури, економіки, політики, спорту, освіти, мистецтва, туризму, науки [3, с. 19].

Слід зазначити, що усне і письмове спілкування англійською мовою стало реальністю і необхідністю: ми часто стикаємося з англомовним телебаченням, простими інструкціями з використання побутових приладів англійською мовою, а також спілкуванням з іноземцями, як у житті, так і в мережах Інтернету.

Так, метою навчання іноземної мови є формування комунікативної компетенції, що включає в себе як мовну, так і соціокультурну компетенцію, бо без знання соціокультурного фону не можна сформувати комунікативну компетенцію навіть в обмежених межах. Вивчення іноземної мови покликане сформувати особистість, яка бажає брати участь у процесі міжкультурної комунікації [3, с. 20–21].

Впровадження технології критичного мислення на уроках англійської мови реалізується через три фази уроку – виклик, осмислення, рефлексію – шляхом застосування таких форм і прийомів роботи, як «Асоціативний куш», «Мікрофон», «Fishbone» тощо [4, с. 37].

Фаза виклику

На цьому етапі учням пропонується подумати і пригадати якомога більше інформації, яку вони вже знають з певної теми.

Далі потрібно підвести їх до формулювання запитань, осмислення матеріалу, відповідей на попередні запитання і визначення нових. Викликати зацікавленість та інтерес.

Саме цьому підпорядковані методичні прийоми, які використовую з метою створення умов для самостійного здобуття знань: «Знаємо – бажаємо дізнатися – дізналися», «Асоціативний куц», «Генератор ідей», «Тонкі та товсті запитання». Вони дають можливість розвивати такі вміння і навички критичного мислення, як гнучкість в адаптуванні до життєвих ситуацій, самостійність у прийнятті рішень [4, с. 37–38].

Фаза осмислення

Полягає в пошуку та осмисленні матеріалу, знаходженні відповідей на попередні запитання та визначенні нових, намаганнях відповісти на них для побудови нового власного знання, оцінювання певної інформації. На цьому етапі порівнюємо очікування учнів з тим, що вивчається, здійснюємо їх перегляд та висловлюємо нові.

Першочерговою метою фази осмислення змісту є розвиток умінь критично працювати з інформацією, виділяти найголовніше й найсуттєвіше, висувати й обґрунтовувати гіпотези розв'язання проблеми, робити узагальнення, зіставляти з аналогічними або альтернативними варіантами розв'язання, установлювати закономірності, робити аргументовані висновки [4, с 40].

Фаза рефлексії

Метою навчання на цьому етапі є узагальнення основних ідей та інтерпретація визначених, обмін думками, виявлення особистісного ставлення до проблеми, оцінювання процесу навчання та з'ясування додаткових запитань, які виникли під час уроку. Прийоми та стратегії технології розвитку критичного мислення створюють необхідні умови для

різнопланової роботи з інформацією: складання алгоритмів, виділення головного, представлення матеріалу у монологічному та діалогічному мовленні, написання сенканів, особистих листів [4, с. 41–42].

Отже, методи та прийоми технології розвитку критичного мислення учнів дійсно мають великий потенціал, реалізацію якого можна безпосередньо пов'язати з формуванням комунікативної компетентності учнів. Саме це завдання визначається найвідповідальнішим у новому Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, для предмету англійської мови, тому що стосується життєвих умінь учнів. Також потрібно зазначити, що уроки, на яких упроваджується технологія розвитку критичного мислення сприяють позитивному ставленню до ефективної співпраці з метою розв'язання складних проблем [5, с. 150].

Література

1. Ніколаєва С. Ю., Гринюк Г. А. Сучасні технології навчання іншомовного спілкування. К.: «Ленвінг», 1997. Вип. 1 (3). С. 19–53.
2. Тягло О. В. Критичне мислення: Навчальний посібник. Х: Основа, 2008. 189 с.
3. Тягло А. В., Воропай Т. С. Критическое мышление: проблема мирового образования XXI века. Постметодика, №3 (35), 2001. С. 19–26.
4. Корінько Л. М. Роль критичного мислення у формуванні учнівських компетенцій. Х.: Вид. група «Основа», 2010. 95 с.
5. Белкіна О. В. Педагогічні умови ефективного формування критичного мислення школярів. Проблеми педагогічних технологій : Збірник наукових праць. Луцьк : Волинський Академічний Дім, 2004. Вип.2. С. 145–152.